

Bokanmälningar

John Cornwall: *Modern Capitalism. Its Growth and Transformation*

Martin Robertson, Oxford 1977

John Cornwalls bok *Modern Capitalism. Its Growth and Transformation* är ett intresseväckande och välskrivet arbete. Själva titeln kan väcka alltför stora förväntningar hos läsaren om en djuplodande analys av det kapitalistiska marknadssystemets "innersta väsen", dess förändrade utvecklingsbetingelser och inneboende motsättningar. Ingen läsare behöver dock bli vilseledd om han väl studerat författarens klara och modesta "varudeklarationer". Sällan ser man en så ordentligt skriven bok just från synpunkten av en klar presentation av analysens syfte och begränsning. Varje kapitel innehåller en kort och klar inledning om syftet och sedan en komprimerad men överskådlig avslutning om de slutsatser som nåtts och de problem som blivit över. Jag har sällan läst en så överskådlig och pedagogisk bok, i vilken ingen analys krånglas till i onödan för tillkrånglingens egen skull. Men häri ligger kanske också risker för att boken bland sofistikerade ekonomer kommer att uppfattas som alltför enkel, både i fråga om val av problemställning och användning av analysmetoder. Detta må vara riktigt i begränsad utsträckning. Men Cornwalls inställning till val av verklighetsanknutna ekonomiska teorier och metoder blir intressant och utmanande, bla just därför att det är fråga om en ekonom

som i tidigare skrifter dokumenterat goda insikter i moderna sofistikerade analysmetoder (tex inom investerings-teori).

Boken går i stor utsträckning ut på att kritiskt sovra bland tillgänglig ekonomisk teori för tillämpning på analys av tillväxt och omvandling inom efterkrigstidens kapitalistiska ekonomier inom OECD-området. För mig framstår denna kritiska sovring bland kända teorimodeller som det mest givande i boken.

Problematiken hämtas från OECD-ländernas tillväxterfarenheter under efterkrigstiden. Ett huvudproblem är varför tillväxttakterna varit så starkt varierande. Extremerna Japan och England återkommer upprepade gånger som utmanande problem att på enklast möjliga sätt förklaras med adekvat tillväxtanalys. Låt mig exemplifiera problemställningen med den typ av frågor Cornwall ställer. Hur och varför kan industrins utveckling fattas som tillväxtmotor för hela ekonomin? Vad finns det för kriterier på att tillväxten av hela ekonomin är exportstyrd? Förklaras olikheter i tillväxttakt länder emellan av olika grad av begränsad tillgång på arbetskraft (resp kapital)? Eller är det i främsta rummet efterfrågesidan som styr transformationen och bestämmer takten? Ständigt återkommer problem kring sådana cen-

trala betingelser för tillväxt som flexibilitet i produktionsinriktningen, teknisk utveckling resp betingelser för överföring av ny teknik mellan länder.

Själva det empiriska material som Cornwall arbetar med är enkelt: tillväxttrender för BNP och industriproduktion, antal sysselsatta, produktivitetstrender, exportindex, dvs lätt tillgänglig OECD- och FN-statistik. Han godtar tillgänglig statistik passivt, utan kritisk bedömning av felkällor och andra svagheter i materialet, som kan göra länderjämförelser tvivelaktiga.

Det empiriska material som presenteras är emellertid tillräckligt innehållsrikt för de övningar i komparativ ekonomisk analys som det är fråga om. De mest givande diskussionerna gäller som sagt val av teoretisk modell för förklaring av "why growth rates differ". Cornwall demonstrerar effektivt varför både neoklassisk tillväxtteori och Heckscher-Ohlin modellen för utrikeshandel är så lite användbara för empiriska studier. Han går omsorgsfullt igenom raden av verklighetsfrämmande förutsättningar som dessa teorier bygger på. I fråga om den neoklassiska tillväxtteorin – i olika utformningar – visar Cornwall hur raden av förenklande förutsättningar just eliminerar de enligt Cornwall mest väsentliga egenskaperna hos en på transformation (eller strukturomvandling) byggd tillväxtprocess. Det är framför allt den permanenta men varierande *ojämvikten* i utvecklingsprocessen som blir *a och o* i Cornwalls förklaringsmodeller. Det är raden av icke-jämviktsanpassade löne-, prishållanden, trögheter i anpassningsprocesser, sociala friktioner i överföring resp anpassning av arbetskraft och kapital till växlande betingelser, sålunda allt detta som försummas eller helt elimineras i neoklassisk tillväxtteori. Cornwall är givetvis medveten om – och diskuterar frågan ingående – att en teori inte behöver vara dålig eller oanvändbar därför att de förutsättningar den bygger på må synas verklighetsfrämmande. Men han ger övertygande argument för sin uppfattning att den matematiska stringens som neoklassisk tillväxtteori

och teorier om balanserad tillväxt kan ges, har köpts till orimligt högt pris ifråga om tillämpbarhet på empiriska problem om varierande tillväxttakter.

Hjältarna bland tillväxtanalytikerna är för Cornwall främst *Schumpeter* och *Svennilson*. De återkommer och citeras på många ställen i texten. Schumpeters entreprenör med innovationer som specialitet, spelar en väsentlig roll i texten, åberopas ofta, men hans roll kan naturligtvis inte ges någon kvantitativ eller annan precisering i analysen. Det är Svennilsons stora arbete från 1954 "Growth and Stagnation in the European Economy" som Cornwall tagit starkt intryck av.

Svennilsons undersökning av stagnationstendenserna under mellankrigsperioden – med rader av struktursjuka branscher – betingade av alltför lågt allmänt efterfrågetryck ställs i kontrast till 50- och 60-talens höga expansionstakter i raden av OECD-länder.

En god egenskap i Cornwalls arbete är att han så ingående diskuterar och tillämpar en rad olika bidrag till tillväxtanalysen. Han är särskilt förtjust i "empiriska lagar", såsom de formulerats av bl a Okun, Verdoorn och Kaldor, gällande observerbara sammanhang mellan förändringar i arbetslöshet och produktion, produktivitet och total produktion, takt i BNP-tillväxt och industrins expansion respektive.

Cornwall lägger stor vikt vid "dualistisk" formulering av *ojämviktsförhållanden* under tillväxt. Därvid bygger han på Arthur Lewis' välkända modell för utländer med obegränsad tillgång på arbetskraft. Författaren mobiliserar en rad argument och statistik för att visa att en liknande dualistisk modell också kan tillämpas på tillväxtanalytiskt gällande utvecklade länder. Problemet gäller mobiliserbara arbetskraftresurser inom jordbruk och andra relativt stagnerande näringsgrenar för överföring till framför allt industrins olika branscher. Gentemot Kaldor driver Cornwall dock tesen att det i regel inte är brist på mobiliserbara arbetskraftresurser som hållit tillbaka tillväxten i ett land som England, utan

brist på efterfrågan från industrins sida.

Kausalitetsproblematiken är ständigt aktuell i Cornwalls analys. Han provar sålunda ingående frågan om och i vad mån industrin respektive exporten verkligen kan sägas ha en kausalt ledande betydelse – eller om det tvärtom är industrins utvecklingsmöjligheter som bestäms av den totala tillväxten. Cornwall är aldrig dogmatisk utan öppen för komplikationer föranledda av ömsesidiga samband. Men i fråga om industrins ledarroll kausalt sett försöker han övertyga läsaren. Avgörande för bevisföringen blir den tekniska förnyelsen och innovationerna inom industrin. Det blir en omsorgsfull genomgång av innovationslitteratur och av förloppsteorier för innovationsspridning. Själv redovisar han vissa enkla men tankestimulerande ekonometriska övningar. Ett gap i tekniknivå mellan tex Japan och USA får representeras av differensen i industriproduktion per sysselsatt och därav får man fram ett mått på möjligheter till teknikimitation och tekniköverföring. Japan får en särskilt stark "teknikpush" tack vare ett stort tekniskt gap under 50-talet. Det är utan tvivel fråga om ekonometriska "gangsterkalkyler" och falsk precisering när man med stöd av regressionsanalys försöker mäta betydelsen av tekniköverföring i jämförelser mellan länder. Men även denna typ av kalkyl ger tankestimulans – och diskussionen i texten ger alla reservationer och raden av andra villkor för framgångsrik innovationsutveckling.

Cornwall ger den internationella handeln sin strategiska plats i industriländernas utvecklingsmönster. Men han avvi-

sar tillämpningar av Heckscher-Ohlin modeller och detta åter på grundval av att teorins grundläggande antaganden eliminerar kvintessensen av villkoren för dynamisk utveckling av handelsutbytet industriländer emellan. Det är just olikheter i produktionsfunktioner som blir avgörande för handelsmönstret, bestämda av varierande nivå på teknisk utveckling för olika industrigrenar, skaleffekter, liksom hemmamarknadens storlek och smakinriktning. Jag finner avsnittet om den internationella handeln i olika kapitel givande – inte så mycket på grund av det empiriska material som presenteras, som tack vare den pedagogiska diskussionen av tillämpligheten av olika teoretiska modellansatser.

Bokens allmänna teser om den moderna kapitalismens transformation och ökande svaghet på grund av "de-industrialisering" synes mig mindre givande och rätt ytliga. Industrins strategiska ställning som tillväxtmotor för just detta system synes svagt grundad (han jämför tex inte med de socialistiska systemen). De-industrialiseringen hänförs mest endast till sjunkande sysselsättning, som därmed ges en alltför ödesmättad innebörd. Cornwall har inte heller lyckats ge stagnationstendenserna efter 1973 någon ny belysning med stöd av detta generella utvecklingsperspektiv. Men han återkommer till den Svernisoniska analysen av mellankrigsperioden som en erinran om den överhängande faran för systemet, när det allmänna efterfrågetrycket blir för lågt.

*Erik Lundberg
Bromma*